

Рецензия

от проф. д-р Елена Николаева Кантарева-Дечева

катедра Изящни изкуства към факултет Изобразителни изкуства

АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ - Пловдив

за дисертационния труд на **проф. д-р Галина Лардева-Минкова** на тема:

ОТВЪД ПОГРАНИЧНОТО: ПРОСТРАНСТВА И ЗОНИ НА СЪВРЕМЕННОТО ИЗКУСТВО

за присъждане на научната степен „**доктор на науките**”,

област на висшето образование: 8. ИЗКУСТВА,

професионално направление: 8.2 ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО

АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ Пловдив

Факултет Изобразителни изкуства

Катедра Изящни изкуства

Данни за процедурата

Проф. д-р Галина Лардева-Минкова представя дисертационен труд на тема „Отвъд пограничното: пространства и зони на съвременното изкуство“ за защита на научната степен „доктор на науките“. За провеждането на процедурата със заповед на Ректора на АМТИИ №РД 27-001 от 10.01.2025 е назначено Научно жури, на чието първо заседание се избраха председател и рецензенти. Процедурата по конкурса напълно съответства както на държавните нормативни документи и изисквания за наукометрични показатели, така и на тези на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“. Всички срокове и регламенти по процедурата са спазени, няма установени нарушения.

Трудът е обсъден на заседание на Катедра „Изящни изкуства“, проведено на 16 декември 2024 г.

Дисертационният труд съдържа 216 страници изложение, разположено в три основни раздела, като освен тях включва също и библиография и именован показалец. Като илюстративна част в него са приложени 13 каталога на Национални есенни изложби (за годините 2008 и 2013-2024).

Библиографията обхваща 81 заглавия, от които двадесет и две на немски език, две на английски и две на руски.

Показалецът в края на работата съдържа над 200 имена, сред които присъстват имената на хуманитаристи, художествени критици, философи, съвременни български художници.

Данни за кандидата

Проф. д-р Галина Лардева-Минкова е утвърден и уважаван професионалист в българското изкуствознание, изследовател, критик и куратор с трайни творчески и научни интереси в областта на съвременното изкуство и култура. Завършила е специалност Изкуствознание в Национална художествена академия, София през 1996 г., успешно защитава докторска дисертация в Института за изследване на изкуствата в БАН през 2008 г. на тема „Неконвенционалните форми в българското изобразително изкуство от средата на 80-те до средата на 90-те години на XX век“. Професионалната си кариера започва като уредник на фонд Графика и Център за съвременни изкуства към ГХГ – Пловдив където реализира първите си кураторски проекти в областта на съвременните изкуства. От 2002 г. е преподавател по «История на изобразителното изкуство» в АМТИИ Пловдив, през 2010 г. е избрана за доцент по «История на изобразителното изкуство» с хабилитационен труд на тема „Концепции за образа. Въведение в науките за образа“, а от 2017 г. е професор по изкуствознание с научен труд на тема „Художественото произведение като автопоетическа система“. От декември 2016 г. е Декан на факултет „Изобразителни изкуства“ при АМТИИ- Пловдив, а от 2020 до 2023 г. е Заместник ректор по научноизследователската и художественотворческата дейност на академията. През последните 12 години проф. Галина Лардева е артистичен директор на традиционните Национални есенни изложби в Пловдив където се налага като автор на запомнящи се кураторски проекти и каталози към тях. Проф. Лардева е автор на две изкуствоведски книги, на впечатляващ брой публикации в различни издания, реализирала е две международни научно-изследователски и творчески програми в Свободен университет, Берлин - 2010-2011 г. и в Cité internationale des Arts, Париж - 2014 г., носител е на престижни награди в областта на изкуството и културата.

Важна част от нейното представяне е преподавателската и дейност, на която бих искала да обърна внимание. Проф. Лардева преподава дисциплините История на изобразителното изкуство, Теория на изкуството и Съвременна пластична култура в бакалавърска и магистърска степен на обучение в АМТИИ от 2002 г., лектор е по История на изкуството в ПУ „Паисий Хилендарски” от 1998 г, а от 2011 г. води образователната програма Визуални изкуства на XX век в Модерна академия по изкуствата в Пловдив. Тя е обичан и уважаван преподавател, който прилага най-съвременни методи и технологии в обучението на студентите, насърчава ги да се проявяват в художествено-творческата и научната дейност и изисква от тях високи резултати. Организираният от проф. Лардева ежегоден академичен проект „Проекции на визуалното” осигурява възможност на студентите да се запознаят от първо лице с творчеството на изтъкнати съвременни автори чрез изнасяни от тях лекции, презентации и уъркшопи. Проф. д-р Лардева е ръководител на множество докторанти към факултет Изобразителни изкуства при АМТИИ и член на научни журита в АМТИИ, НХА, ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий”, НБУ, УАСАГ, НАТФИЗ и др..

Данни за дисертационния труд

Дисертационният труд на проф. д-р Галина Георгиева Лардева–Минкова представя задълбочен и многопластов анализ на съвременното изкуство в България, поставяйки акцент върху критичния диалог между традиционната естетика и съвременните практики в изкуствознанието. Във въведението авторката представя основните въпроси и проблематики, свързани с кризисността в теоретичното познание, като едновременно с това обръща внимание на трансформациите в начина на възприемане и интерпретация на творбите в съвременната визуална култура.

В контекста на глобализацията и дигитализацията, която преоформя традиционните канони в изкуството, трудът подчертава как съвременните художествени практики се опитват да се преоткрият, адаптират и реинтерпретират в условията на променящи се социални, културни и технологични парадигми. Авторката поставя на преден план значението на диалога между различни епохи и теоретични традиции – от класическата естетика до съвременната феноменология и рецептивна теория – като така се създава нов модел за разбиране на творбата като процес и комуникативна структура.

Във въведението се очертава и необходимостта от интердисциплинарен подход, който обединява изследвания от областите на философията, културните науки, изкуствознанието и медийните изследвания. Тази синергия позволява да се анализират не само формалните и композиционни особености на творбите, но и по-дълбоките социални и културни процеси, които ги определят. По този начин дисертацията не служи само за академично изследване, а също така предлага практически насоки за развитие на кураторската и организаторската дейност в съвременното изкуство.

Авторката успешно аргументира, че съвременното изкуство трябва да бъде разглеждано като динамичен и постоянно променящ се феномен – явление, което съчетава в себе си както наследството от миналото, така и новите предизвикателства на настоящето. Този подход дава възможност за реконструкция на установените парадигми и отваря нови перспективи за бъдещи изследвания и интервенции в областта на визуалната култура.

Първият раздел на дисертацията се занимава с теоретически колебания в съвременното изкуство. Тук авторката разглежда въпроси, свързани с традиционната естетика, рецептивната теория и концепциите за “кризисност” в изкуствознанието. Особено внимание заслужава анализът на понятието за “цитаделна култура” и начинът, по който авторката свързва наблюденията си с класически философски концепции – от Хайдегер до Гадамер.

Вторият раздел преминава към конкретни казуси и изследва интервалите между образите, като се разглеждат както исторически, така и съвременни прочити. Чрез анализ на изложби, фотографски изображения и творческите практики на български художници, авторката успява да проследи трансформациите в разбирането за изкуството и ролята на изкуствоведа като интерпретатор и преподавател.

Третият раздел се фокусира върху практическата страна на съвременното изкуство – изложбената практика. Чрез каталозите на Национални есенни изложби от 2008 до 2024 г. се демонстрират конкретните процеси на кураторство и концептуално организиране на изложбени събития. Този практически компонент подчертава връзката между теоретичните постановки и реалните практически предизвикателства в областта на визуалните изкуства.

Дисертационният труд на проф. д-р Лардева се отличава със своя интердисциплинарен характер, който съчетава класически теоретични концепции и съвременни

методологически иновации. Авторката интегрира подходи от традиционната естетика, феноменологията, рецептивната теория и науките за образа, като по този начин предлага рамка за анализ на съвременното изкуство, която не се ограничава само до единични теоретични категории.

Изследването започва с подробен анализ на класически и модерни теоретични текстове – от Хайдегер и Гадамер до съвременни изследвания на Макс Имдал. Този подход позволява да се разберат основните принципи, които оформят начина на възприемане и интерпретиране на творбите. Авторката не само обобщава съществуващите теории, но и изследва как те могат да бъдат адаптирани към съвременната визуална култура.

Дисертацията съчетава методологии от различни области – философия, изкуствознание, медийни и комуникационни изследвания. Чрез това синтезиране на различни теоретични перспективи се създава нов модел на анализ, който акцентира върху динамичната природа на творбата и ролята на изкуствоведа. Този методологически подход дава възможност за едновременно разглеждане на творбата като обект и като процес, включващ социални, културни и технически аспекти.

В труда се наблюдава ясно присъствие на феноменологичния метод, при който се акцентира върху непосредственото възприятие на творбата и нейното значение за зрителя. Паралелно с това, рецептивният подход дава възможност за анализ на начина, по който различни групи аудитории интерпретират и възприемат визуалните изрази. Това е от особено значение в съвременната арт практика, където традиционните граници между творец и публика са все по-размити.

Методологията не се ограничава само до теоретичния анализ – тя се разгръща и в практическите аспекти на изложбената работа. Анализът на каталозите от Националните есенни изложби предоставя емпирични данни за това как теоретичните постановки намират приложение в кураторската практика. Това позволява да се проследи трансформацията на идеите от академичната дискусия към конкретните решения при организацията на изложбите.

Чрез използването на източници на немски, английски и руски езици, авторката демонстрира способността си да се ориентира в международните научни дебати. Тази многоезична основа не само обогатява теоретичния апарат, но и подчертава

необходимостта от отваряне към различни културни и теоретични традиции при изследването на съвременното изкуство.

Чрез комбинирането на тези методологически подходи, дисертацията представя цялостна и интегрирана рамка за анализ, която успява да проследи както абстрактните теоретични въпроси, така и конкретните практически предизвикателства в съвременната визуална култура. Този интердисциплинарен подход е от особено значение, тъй като осигурява възможността за диалог между различните теоретични перспективи и помага за изграждането на нов модел за интерпретация, който е в състояние да обхване сложността на съвременните художествени практики.

Научни приноси и практическа значимост

Авторката демонстрира задълбочено познаване на проблематиката на съвременното изкуство, като поставя под въпрос традиционните парадигми и предлага нов модел на разбирането за творбата като комуникативна структура. Научните приноси са двустранни - теоретични и практически:

- Разработването на концепцията за “кризисност” в изкуствознанието, както и интерпретацията на ролята на творбата в общественото пространство, предоставят нова перспектива, която обогатява дебата в областта на визуалната култура.
- Съществен принос на дисертационния труд е удачното съчетаване на задълбоченото разработване на значими теоретични въпроси, изследване на специфични изкуствоведски проблеми и конкретни наблюдения и анализи на произведения от съвременното изкуство.
- Друг важен момент е съчетаването на ролята на автора като изследовател – теоретик и художествен критик, куратор и преподавател, който открива и извежда образователните приоритети и проекти, като ги насочва към художествената практика.
- Принос към съвременната българска художествена сцена представлява комплексният портрет на форума Национални есенни изложби, обхващащ неговото провеждане повече от десетилетие. За това време във форума са участвали със самостоятелни изложби над сто художници и визуални артисти. Текстовете, с които се въвеждат Изложбите, налагат своя почерк с начина, по който се третира темата, както и с пластичния си език.

Дисертацията предоставя важни насоки както за изследователи, така и за практики в областта на изкуствознанието, като стимулира диалога между академичната теория и художествената практика.

Заклучение

Докторската дисертация „Отвъд пограничното: пространства и зони на съвременното изкуство“ представлява значим принос към съвременната изкуствоведска теория и практика. Проф. д-р Лардева успява да интегрира богатата теоретична дискусия с практически примери, което я прави ценен труд както за академичната общност, така и за практиците в областта на визуалните изкуства. Работата е отличен пример за интердисциплинарен подход, който успешно пресича границите между традиционното и съвременното, предоставяйки нови идеи и насоки за бъдещи изследвания. В този смисъл считам, че публикуването на тази разработка във вид на книжно издание би било от съществено значение за съвременната българска хуманитаристика.

Приветствам проф. Лардева, че е успяла да съчетае и да представи дългогодишната си работа върху форума Национални есенни изложби Пловдив в дисертационен труд за присъждане на научната степен „доктор на науките“. Форум, показал изключителна устойчивост във времето, инициран в края на 60-те, преодолял промените в културния и художествен живот през 90-те г. на миналия век и успешно адаптиран към съвременните реалности. Като особена заслуга за това в последните 12 години има професионализма и отдадеността на неизменния му куратор в лицето на проф. Галина Лардева.

В заключение смятам, че проф. д-р Галина Лардева-Минкова е изграден и перспективен учен и преподавател, с ясно оформена сфера на компетентност и висока ерудиция в различни области на изкуството и културата, който се ползва с авторитет в научната и академичната общност. Оценявам положително представения труд и убедено предлагам на научното жури да присъди на проф. д-р Галина Лардева-Минкова научната степен „доктор на науките“.

проф. д-р Елена Кантарева-Дечева

20.02.2025 г.